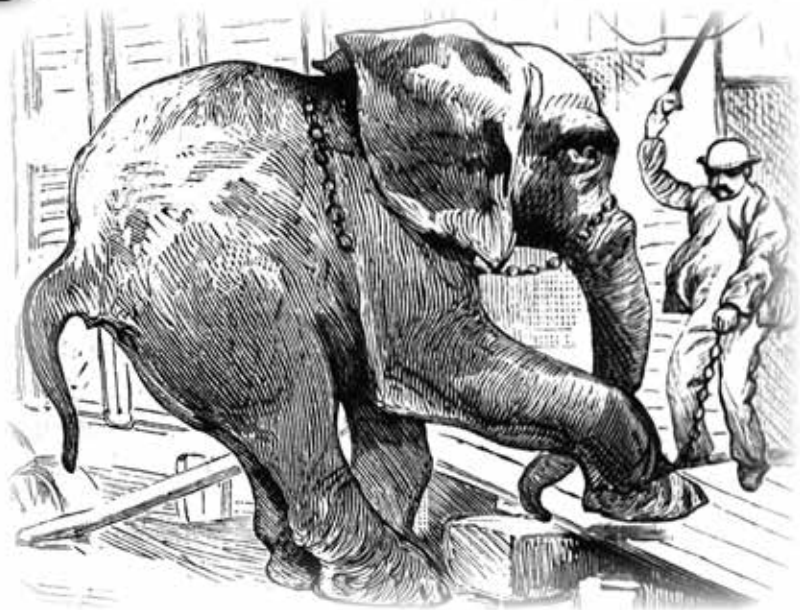

FLYTTE AF ELEFANTEN JUMBO

1882

Flytten av
jätte-elefanten Jumbo
– Återutgivning av text från 1882

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-101-8

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Har du någonsin undrat var ordet ”jumbo” kommer ifrån?

Svaret finns i den här e-boken.

Här får du läsa om den stora elefanten Jumbo och hans spännande flytt från London Zoo till en berömd amerikansk cirkus.

Den här berättelsen från 1882 berättar om en av dåtidens mest spännande djurhistorier – flytten av jätten Jumbo från djurparken London Zoo. Du får läsa hur man fraktade den motsträvige elefanten längs dåtidens gator och till hamnen, där han lastades på en pråm för vidare transport till USA och ett liv på Barnums världsberömda cirkus.

Den här flytten skedde samma år som den här berättelsen publicerades för första gången, 1882. Tyvärr blev Jumbo dödad i en tågolycka bara tre år senare, år 1885.

Trots att du troligen aldrig hört talas om den här elefanten så använder du hans namn nästan varje dag.

Det är nämligen från Jumbo som vi har fått ordet ”jumbo” som vi använder om både de jättelika flygplanen jumbojet som för de stora jumboräkorna.

Den här e-boken är också fylld av dussintals teckningar av elefanten och den dramatiska flytten från den engelska djurparken.

Flytten av jätte-elefanten Jumbo år 1882

Den här texten publicerades ursprungligen år 1882 i tidskriften "Illustrerad Familj-Journal" med rubriken "Den store afrikanske elefanten Jumbo i zoologiska trädgården i London". Texten publicerades anonymt.

Den store afrikanske elefanten Jumbo i zoologiska trädgården i London.

Det herskar för närvarande stor oro i de ungdomliga kretsarne i London till följe af att den store afrikanske elefanten Jumbo blifvit försåld till den berömde amerikanske djurfö-revisaren och impressarion mr Barnum, som har för afsigt att taga detta kolossala djur med sig på en tur genom Förenta staterna.

Det skall hädanefter bli underligt att komma i zoologiska trädgården, utan att få se Jumbo och alla de omkring denne svärmande muntra barnen, ända från småttingar på två år, som voro mer än till hälften förskräckta för det ofantligt stora djuret (och denne tycktes vara lika duglig till att handtera barn, som att styra sin väldige gångare), till den modige gossen på sex år, med hvilken Jumbo var en förtrolig kamrat, eller den satta fröken på trettio år, som besteg djuret

mera för gamla minnens skull, än därför att ridturen egentligen var en njutning. Jumbo var allas favorit och så mild emot barn, som den bäst dresserade pudelhund; han tog de brödbitar eller den bit socker som räcktes honom med en nästan otroligt fin beröring af den utsträckta handen, så att det mest nervösa barn, efter att blott en gång ha öfvervunnit sin förskräckelse, aldrig nästa gång dröjde med att stoppa en bit bröd, socker eller dylikt in i den ständigt svängande och böjliga snabeln.

Jumbo visade emellertid stundtals i sin bur ett mycket nyckfullt sinnelag och detta har rört zoologiska trädgårdens funktionärer till att skilja sig vid densamma. Sekreteraren, mr P. L. Slater, berättar i ett bref till Times, att Jumbo för någon tid sedan gaf anledning till en stor förskräckelse, emedan elefanter, när de uppnått en viss ålder, äro utsatta för periodiska anfall af raseri. Under sådana omständigheter är faran för att ett så oerhördt stort och starkt djur kan bryta sig ut i den mycket besökta trädgården alltför stor, för att man kan våga utsätta sig för en sådan.

I Barnums etablissement, der det finnes tjugu elefanter, kan ett sådant djur lätt göras oskadligt, genom att afskiljas från pubilken i en därför särskildt inrättad bur; men i zoologiska trädgården fins det alls ingen sådan ändamålsenlig inrättning. Priset för elefanten var 36,000 kronor och mr Barnum åtog sig allt ansvaret och alla omkostnader för transporten. Men han hade gjort upp sin räkning utan att fråga Jumbo, som ända tills nu bestämt nekat sitt samtycke till detta arrangement och som motstått alla de smekningar, som blifvit slösade på honom af dess favoritvaktare, Scott, hvilken blifvit öfvertalad att åtfölja honom under hela resan.

Lördagen den 18:de sistl. Febr. hade blifvit bestämd för hans

transport till skeppsdockan, men när det blifvit lagdt länkar kring hans ben och kropp, märkte han snart att det var något ovanligt på färde och han gaf sin ångest och vrede luft i höga utbrott, under det han med kraft försökte att befria sig från länkarne. När de andra elefanterna hörde hans råmande, instämde de i detta, och hon-elefanten "Alice", eller, som den äfven kallades, "Jumbos lilla hustru", var nästan utom sig sjelf af förskräckelse. Jumbo blef emellertid så småningom lugnad, och både Scott och amerikanaren mr William Newmann, äfven känd under namnet "Elefant-Bill", som blifvit sänd till London för att ha uppsigt öfver transporten, försökte att få Jumbo till att gå in i den med hjul försedda stora bur eller låda, hvori han skulle föras ned till hamnen; men han nekade på det bestämdaste att inlåta sig på detta och blef slutligen lemnad i fred för denna natt. Följande dag blef det bestämdt att göra ett nytt försök med att föra honom genom gatorna. Jumbo gick nog så lugnt till ingången till buren, men han hade icke väl märkt en annan jordbotten under fötterna, än den han var vand till, förr än han åter grieps af förskräckelse och ej ville gå vidare. "Då", berättar ett ögonvittne, "föreföll det en af de mest rörande scener, hvori ett stumt djur någonsin varit hufvudpersonen: det stackars djuret pustade ängsligt och bönföll sin vaktare på alla sätt, den omfamnade mannen med sin snabel, ja, föll till och med på knä för honom. Jumbos höga råmande blef snart hört af hans "lilla hustru", som hastigt svarade med höga klagorop, och vid att höra dessa, blef Jumbo utom sig af förtviflan och kastade sig ned på sidan.

Nu insåg man att det var alldeles omöjligt att förmå honom till att gå in i buren, och till hans stora glädje förde Scott honom tillbaka till hans hus, der Alice emottog honom med stor glädje. Jumbo

fick nu lof att vara i fred i fjorton dagar, men den stora, med hjul försedda lådan skall sättas vid ingången till hans hus, så att han skall bli tvungen att gå genom denna och på detta sätt vänjas vid åsynen af densamma. En mängd bref från barn och medlemmar af det zoologiska sällskapet ha blifvit upptagna i tidningarne, med enträgna böner om att köpet af stackars Jumbo måtte gå tillbaka; men Barnum har telegraferat: "Elefanten inskeppas så hastigt som möjligt; spara inga utgifter." Jumbo är nu tju guett år gammal och kom från Paris till trädgården i en ålder af fem år, och var då icke större än en shetländsk ponny. Den är nu elfva fot hög och är den störste elefant i Europa, och enligt afrikaresandes utsago lär den vara en jätte emot Afrikas elefanter, som sällan äro öfver tio fot höga. Det menas att orsaken härtill ligger i den goda födan, den väl inredda stallen och den ständigt goda vård och omsorg, som den varit föremål för under hela sitt uppehåll i trädgården.

Den skall sändas öfver Atlantiska hafvet med en af de största ångarne, som ha stora och rymliga lastrum, hvilket är af stor vigt, när ett så stort djur skall transporteras.

Sällskapet för djurens beskydd håller ständigt en agent i trädgården, för att lugna publiken, som fruktar för att det skall bli användt grymma medel för att tvinga Jumbo till att lemna England.

Jumbo afreste från London till New-York en lördag. Dess transport från zoologiska trädgården till dockan försiggick, oakadt man dervid tänkt sig så många svårigheter, utan någon olycka och så godt som man kunde önska sig den. Efter det Jumbo blifvit van vid åsynen af den oerhördt stora buren på hjul och äfven blifvit van till att gå in och ut i denna, blef han onsdags morgon stannad midt i buren af ett "hallo!" från sin vaktare, Scott, och länkarne, som blifvit fast-

gjorda vid hans framben, blefvo samtidigt fastgjorda vid hans sidor. Det nästa arbetet var att förse hans bakben med länkar, hvilket tog två timmars tid, emedan han satte sig deremot, och då detta ändtliga var gjordt, gjorde han häftiga ansträngningar för att befria sig från desamma och försökte under en tid af fem minuter hela styrkan af sitt fängelse, efter hvilken tid han synbart erkände sig vara öfvervunnen och stack sin snabel ut till sin vaktare efter de vanliga ätbara belöningarne. Efter det båda ändarna af buren blifvit försedda med jernstänger, emedan Jumbo förhindrat användandet af en dörr, genom att sönderbryta denna med sin snabel, hvarvid han betydligt försummat arbetsfolkets företaganden genom att kasta både jernstänger och bommar ur vägen, blefvo sex starka hästar spända för buren och den första delen af resan tog sin början.

Under loppet af tre timmar hade buren blifvit dragen ungefär trehundra alnar bort emot porten, genom hvilken man skulle lemnas trädgården. Transporten öfver det mjuka gruset hade varit utomordentligt tröttande, hjulen hade ofta sjunkit ned till axlarna och buren måste höjas upp med tillhjälp af domkraft. Jumbo förblef vid porten ett par timmars tid, och när Scott lemnade honom för att intaga sin aftonmåltid, gjorde den stackars fången ännu en gång häftiga försök på att befria sig, men blef dock strax lugnad vid Scotts återkomst. Kort efter midnatt blefvo hästarne åter spända för buren och torsdags morgon klockan ett började den egentliga afresan. Vägen hade blifvit lagd genom Gloucesterporten nedåt Albany-street, hvars invånare kommo till fönstren för att se Jumbos afresa, och vakten i kasernen ropades ut till ära för den förbipasserande, och så gick det vidare längs utmed Euston-Road till Kings-Cross vid Clerkenwell-fängelset, genom Myddelton-street, St. Johns-street-Road,

Old-street, St. Lukes, Commercial-street och Lemann-street till Tower-Hill.

Det gjordes ofta hallt under transporten genom gatorna, för att hästarne kunde hvila sig och stundom för att afkyla den kolossala vagnens axlar, hvilka under den sista delen af vägen voro nära vid att bryta ut i flammor, så heta blefvo de af den oerhörda tyngd, som hvilade på dem.

Jumbo befann sig mycket väl vid att bli på detta sätt transporterad; han gaf visserligen tid efter annan några trumpetljud ifrån sig, men lugnades snart vid några ord af Scott eller den amerikanske vaktaren Newmann, som tycktes ha hastigt vunnit myndighet öfver honom.

Vid ankomsten till St. Katharinas docka hade man synnerligt stort besvär med att komma igenom ingången, och när detta omsider försiggått, blef vagnen dragen in under den stora kranen och anbringad på en stor pråm, "Clarence", när klockan fattades tio minuter i sju. Klockan sju åt Jumbo frukost, hvarvid han blef af en dam trakterad med öl, och af en annan ifrig beundrare med whisky.

Trots den föregående dagens och nattens ansträngningar, tycktes Jumbo vara vid godt humör, och oaktadt han visserligen från och till skakade pråmen, visade han intet tecken till dåligt lynne.

När flodtiden inträffade, blef pråmen tagen på släp af en liten bogserångare och blef under hurrarop från den församlade mängden förd till Millwall-dockan. Här blef pråmen genast lagd för ankar under den stora kranen, och buren (som vägde 6 ½ tons) med dess invånare (som vägde 6 tons) blef ännu en gång lyft upp på kajen. Här tillbragte Jumbo natten, och fredags middag blef ångaren "Den assyriske monarken", på hvilken Jumbo skulle företaga sin resa till

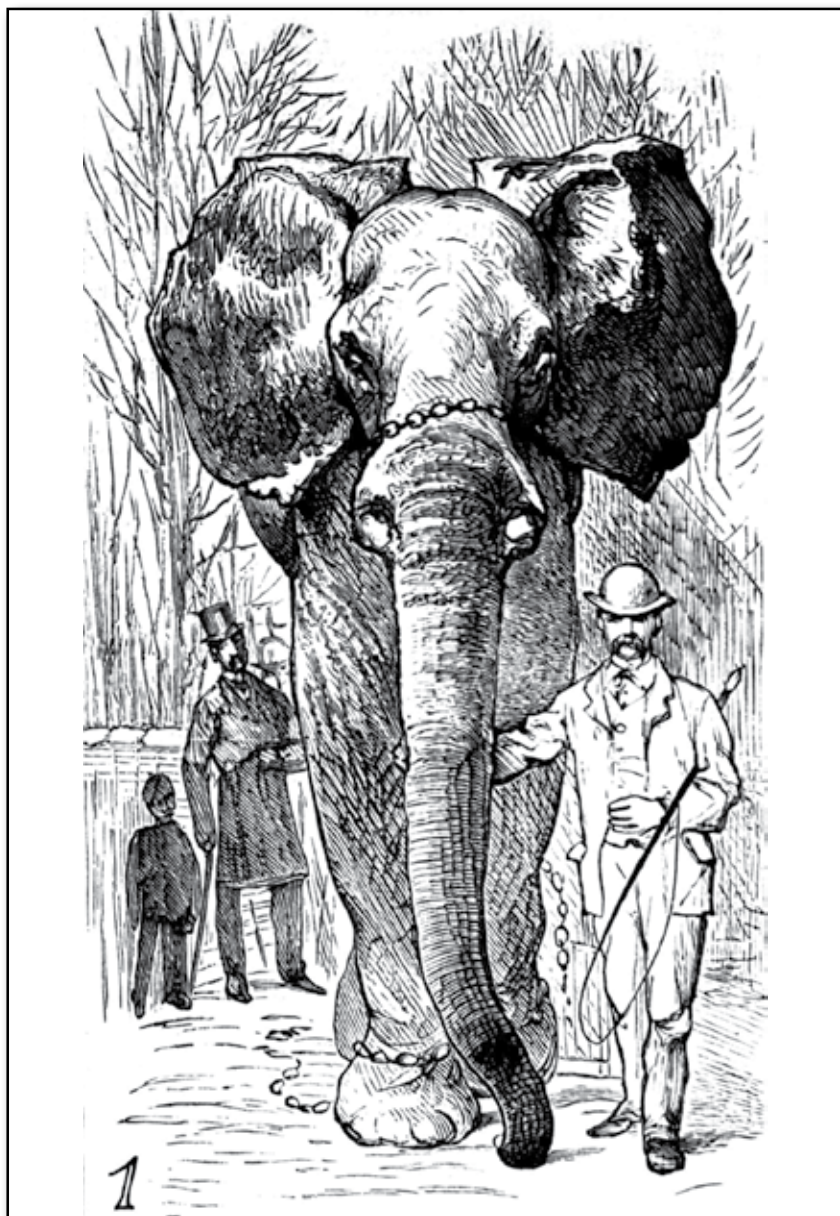
Amerika, varpad midt under kranen, derpå blef buren med hjul och allt sänkt ned i det rum, som var afsedt för densamma, hvarefter den blef på det omsorgsfullaste fastgjord. Vid inskeppningen funnos flera bekanta personligheter närvarande, hvilka blifvit inbjudna af fartygets egare.

Vid den frukost som följde efter inskeppningen blef det hållet flera tal, och det blef öfverräckt mr Newmann en guldmedalj från några medlemmar af det zoologiska sällskapet, såsom en erkänsla för den fattning och duglighet han ådagalagt vid Jumbos flyttning. Bland de tal som blefvo hållna, var ett af general Merret, den amerikanske konsuln, som påpekade bristen af en Förenta Staternas handelsflotta, hvilken tvingade Jumbo till att resa på ett brittiskt fartyg, och några ord af mr Bartlett, som gaf en kort biografi af Jumbo, hvarvid han beskref denne såsom varande ett af de mildaste och godmodigast djur i verlden, men på samma gång böjd för utbrott af håftighet, som kunde göra den till den farligaste elefant, han någonsin känt. Derpå gjordes en afskedsvisit hos Jumbo i dennes kajuta, hvarefter han lemnades i ro för natten.

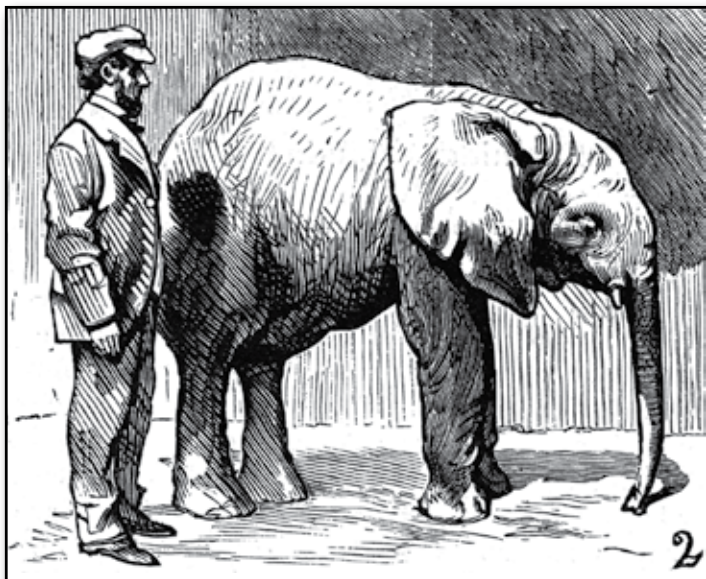
Följande dag ångade "Den assyriske monarken" ned till Gravesend, der den sista afdelningen besökande gingo om bord. Bland dessa befunno sig baronessan Burdett Courts, af hvilken Jumbo fick en gifmild present bestående af hvetebullar, och vid ångarnes afgang blef en hel butelj whisky häld in i Jumbos snabel, en upplifvande dryck, hvars värde han i fullaste mått viste uppskatta.

Jumbos uppförande om bord å ångaren har varit oklanderligt, och när man kommit i rum sjö, blefvo de länkar och remmar, som hållit hans hufvud fångat, lösgjorda och hans snabel lemnades fritt spelrum. Han är således nu i tillfälle att hvila sig, genom att sno

sin snabel rundt omkring jernstänger öfver hans hufvud, ett sätt, på hvilket han är van att sofva. Oaktadt den starka stormen på lördagen, tycks Jumbo icke ha känt någon opasslighet ("Den assyriske monarken" är nemligen ett mycket stort och stadigt gående fartyg) och de senaste nyheterna från honom, hvilka afsändes från Kap Lizard meddela: "Jumbo lugn, utan länkar; blott då och då ger han i från sig några trumpetljud, liksom för att svara på vindens tjut och hvin i tågverket". Det kan nu blott tilläggas, till underrättelse för dem af Jumbos många beundrare, som icke varit i tillfälle att besöka honom om bord, att deras gamle favorit har ett mycket behagligt kvarter för öfverresan till sitt nya fädernesland. — Det har nu ankommet underrättelse om att Jumbo lyckligt och väl anländt till sin bestämelseort.

1. Jumbo på väg till den stora bur, i hvilken han skall föras till skeppsdockan.

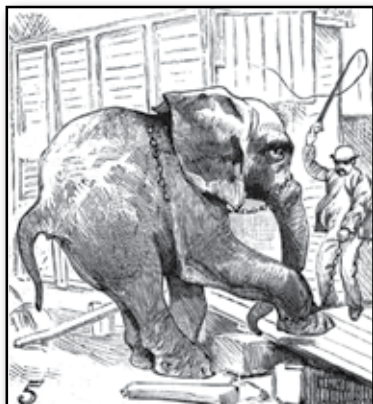
2. Jumbo
"som yng-
ling".

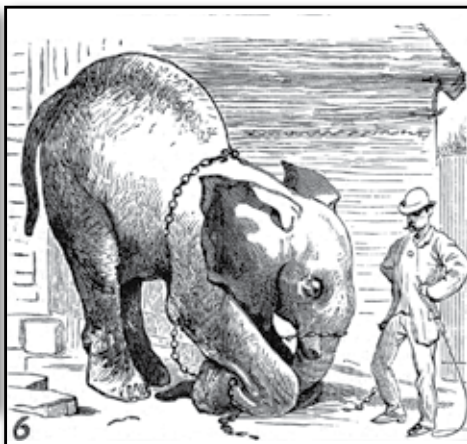
3. Buren på hjul.

4.
Jumbo tycks
icke förstå
Scotts:
"kom öfver".

5. En god början, men det är också allt.

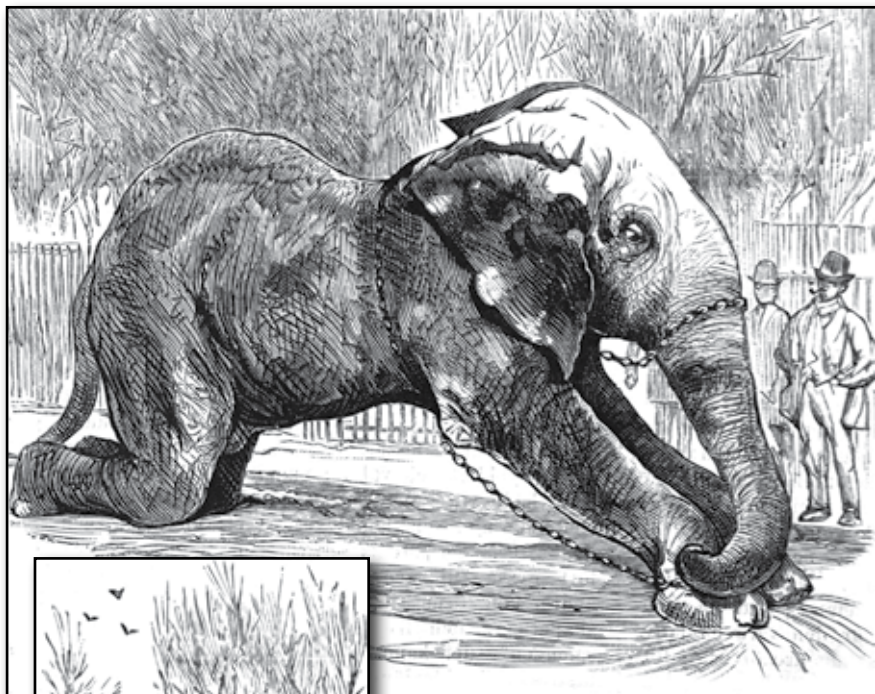
6. En bönligt hänvändande.

7. Efter all sannolikhet Jumbos sista afgang från sin egen grund, söndags morgon kl 6 1/4 d. 19:de Febr.

8. "Armbanden" läggs på Jumbo, innan han lemnar trädgården.

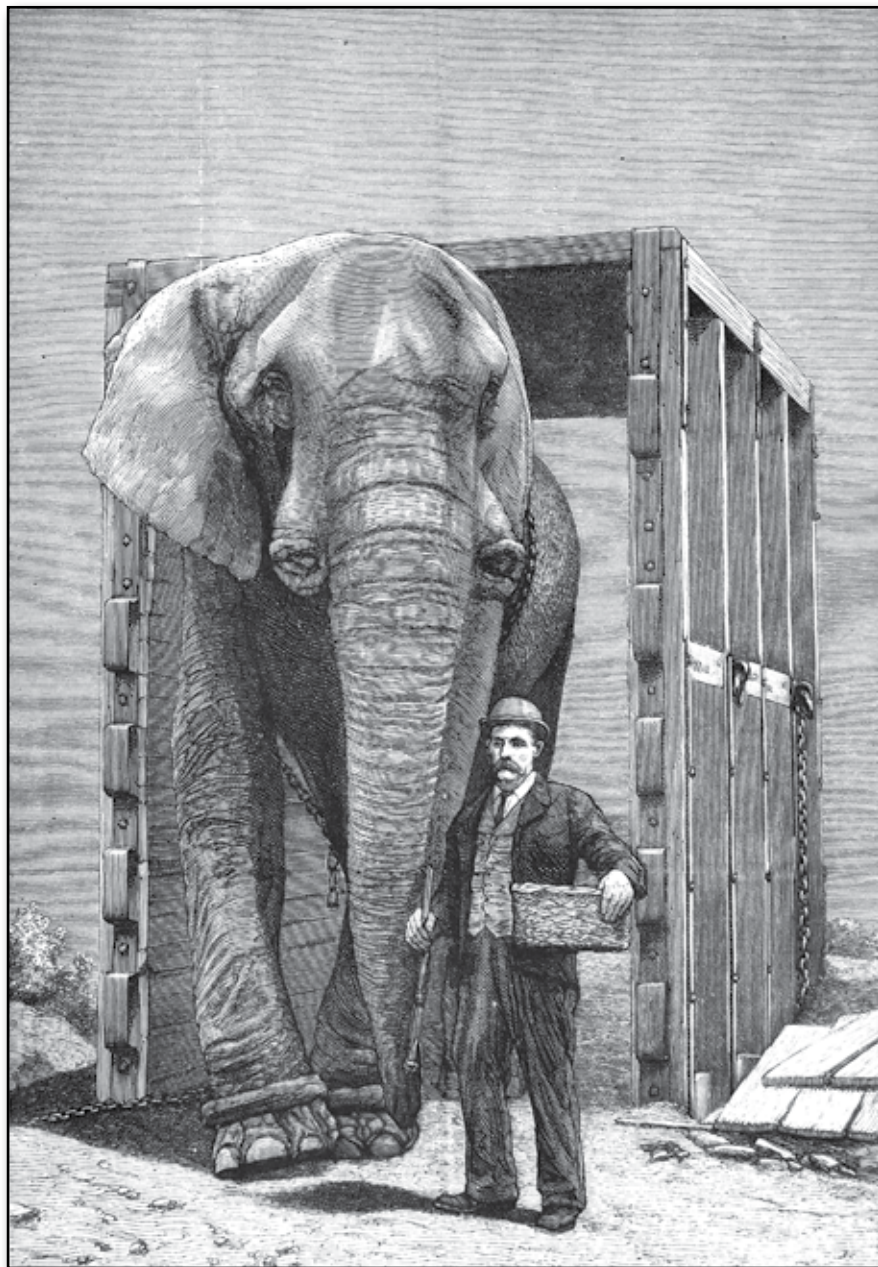

9. Jumbo nekar att flytta sig.

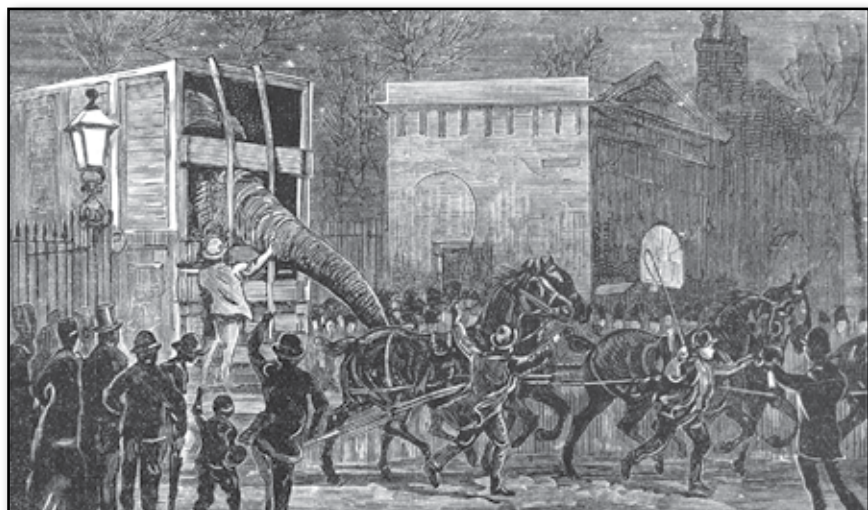
10. Jumbo
återvänder som
segerherre till sin
älskade bostad.

1. Jumbo kommer ut från sin bur.

3. Jumbo gör invändningar
mot jernlänkarne.
2. De besökande skriva sina namn
på burens yttersidor.

4. Vid trädgårdsporten, Jumbo kör sjelf.

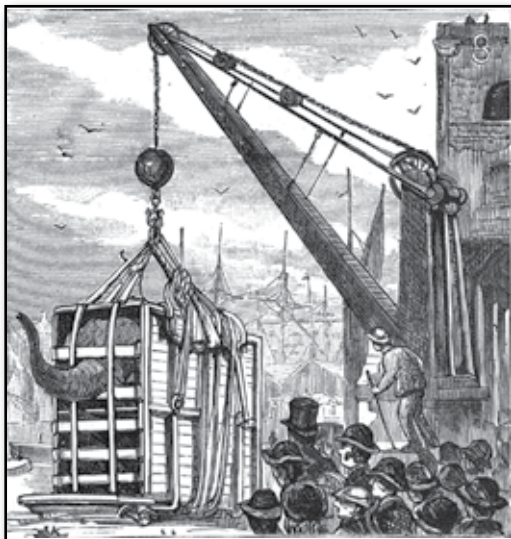
5. Albany-street, vakten ropas ut.

6.
På vägen,
Jumbos
gamla dam.

7.
Inkörsporten
till St. Kathar-
inas docka.

9. I pråmen, utsigt öfver dockan.

8.
Jumbo hissas ned
i pråmen.

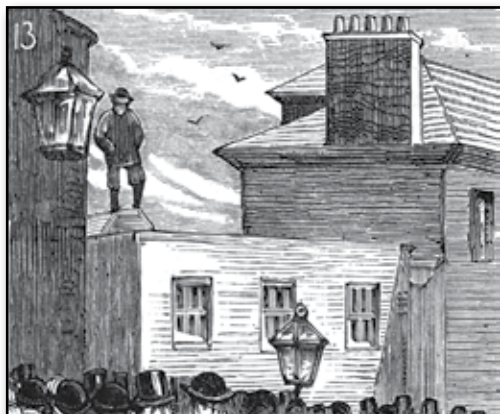
10. Morgondrycken.

12. På åskådare-
platsen.

11.
Tecknaren går om
bord å pråmen
omedelbart före det
bogserångaren sättes
i gång.

13. En utmärkt plats.

14. Bogserångaren.

15. Afgången från St. Katharinas docka.

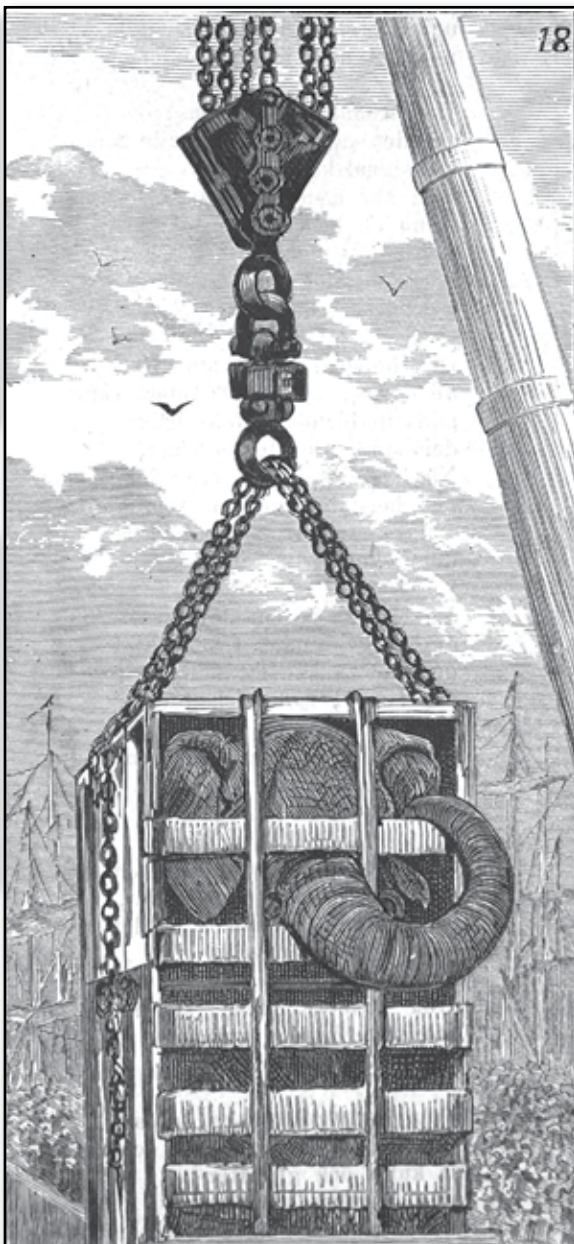
16. Det sista som ses af Jumbo från dockan.

17. På vattnet, skizz
tagen från ångaren.

19. Jumbos kajuta.

18.
Utskeppningen
från pråmen
vid Mellwalls docka.

Viktiga ord och personer

36 000 kr.

År 1882 var 36 000 kronor ett mycket stort belopp. En årslön för en arbetare var ca 2 500 kr. En skjorta kostade 3,50 kr, ett hotellrum kostade 1,40 kr/natt och en hel kyckling kostade 0,50 kr.

Aln.

Längdmått. En aln är 59 cm.

Barnum, P T.

[1810–1891] Amerikansk affärsman, underhållare och bedragare. Är mest känd som skapare av en berömd cirkus som finns kvar än i dag.

Bartlett, Abraham.

[1812–1897] Chef för London Zoo och en av 1800-talet främsta experter på djur i fångenskap.

Burdett-Coutts, Angela.

[1814–1906] Baronessa och den rikaste kvinnan i England.

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Kap Lizard.

Den södra spetsen av Cornwall kallas i dag för Lizard Point.

Sclater, Philip Lutley.

[1829–1913] Engelsk advokat och zoolog. Har gett namn åt sju olika djurarter.

Scott, Matthew.

[1833–1914] Djurskötare på London Zoo som under flera decennier skötte den berömda elefanten Jumbo. Skrev en bok om elefanten år 1885.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott«"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"
- "Solgudens yxa och Tors hammare"

Arkeologi

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)